

ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ АЛБАНСКЕ СТРАТЕШКЕ КУЛТУРЕ

Вељко Б. Благојевић*

Достављен: 06. 01. 2024.

Језик рада: Српски

Кориговано: 17. 01. и 25. 02. 2024.

Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 03. 03. 2023.

DOI број: 10.5937/vojdelo2304060B

Срби и Албанци су кроз историју имали периоде суживота и сарадње, али много чешће сукобе и конфликте, од којих се најдуготрајнији односи на контролу територије Косова и Метохије. Ипак, скоро пола века од појаве концепта, нема озбиљнијег напора да се дефинишу основне карактеристике албанске стратешке културе, што је евидентан недостатак српских стратешких студија. Овај рад настоји да покрене процес систематског изучавања наведеног истраживачког проблема, у намери да на објективан и рационалан начин дође до основних карактеристика албанске стратешке културе применом готово свих научних метода, посебно хипотетичко-дедуктивне методе. Основна хипотеза рада гласи: основне карактеристике албанске стратешке културе су преодминантно „трговачки” приступ дипломатији уз снажну подршку дијаспоре, којима настоје да подрже истрајне тежње за контролом територије са већинским албанским становништвом, при чему се не либе да користе политичко насиље, док војну силу ангажују искључиво уз претходно обезбеђену подршку великих сила. Овакве карактеристике албанске стратешке културе указују на неопходност да се преиспита и наш стратешки приступ Албанцима.

Кључне речи: Албанија, стратешка култура, националне вредности, спољна политика, национална безбедност, рат.

* Институт за међународну политику и привреду, Београд, Република Србија, veljko@diplomacy.bg.ac.rs, <https://orcid.org/0000-0001-6981-0560>.

Уводна разматрања

Кључна полазишта значајног теоретичара Колина Греја (Colin Gray) у разматрању значаја стратешке културе указују на следећу аргументацију: 1) стратешка култура је изузетно корисна за боље разумевање других, нас самих и како нас други виде; 2) културна свест нас може просветлити, али и ограничити разумевање и умањити могуће опције за решавања проблема и 3) недовољно и неадекватно разумевање стратешке културе других може бити врло опасно за међународни мир и безбедност (Gray, 1984: 26–28).

Стратешку културу детерминишу они фактори националне културе који су повезани са безбедносном проблематиком. Стратешка култура представља својеврстан израз културе друштва, посебно њене политичке и безбедносне компоненте, и битно утиче на стратешко мишљење, као и на формулацију и спровођење кључних стратешких опредељења народа. Будући да је то израз националне културе, схваћене у најширем смислу, непосредни извори стратешке културе представљају читаво историјско наслеђе једног народа, његову традицију, веровања, митове и легенде, али и геостратешке, геополитичке и геоекономске чиниоце, као и константне утицаје различитих спољнополитичких фактора. Многи теоретичари су се бавили изазовом свеобухватног дефинисања стратешке културе. Примера ради, Кен Бут (Ken Booth) сматра да је у питању „национална традиција, вредности, ставови, навике, симболи, обрасци понашања, достигнућа и посебности у начинима на које се прилагођавају окружењу и решавају проблеме који се односе на претњу или употребу силе”, док Колин Греј под наведеном синтагмом подразумева „дугорочно усвојене друштвене идеје, ставове, традицију, начин размишљања и преовлађујућег начина мање или више специфичног односа према географски оријентисаном приступу безбедносне заједнице која има заједничко историјско искуство” (Благојевић, 2019: 167). Значајно је истаћи да ју је геополитичар Миломир Стипић дефинисао на следећи начин: „српска (војно)стратешка култура јесте на српском идентитетском коду постављен систем континуираног и свеобухватног поимања, промишљања, понашања, дефинисања, планирања, институционализовања и деловања на војнобезбедносном плану ради остваривања српских националних интереса” (Степић, 2019: 169).

Имајући у виду наведене теоријске основе, и у намери да се одреде кључни параметри албанске стратешке културе, неопходно је одредити период и историјски контекст формирања њених специфичних особина. Чини се да је неупитно реч о периоду од почетка источне кризе до стицања независности Албаније. Због тога ће се наведени период посебно анализирати, како би били у позицији да сагледамо специфичне историјске околности које су резултирале формирањем, релативно константних, одредница стратешке културе Албанаца. Потребно је нагласити да се анализа стратешке културе не бави питањима колико су подаци на којима се заснивају вредности једног народа историјски тачни (као што је поменуто, митови су једни од њених извора), већ је значајно да су нека веровања општеприхваћена од читавог друштва. Надаље, начело објективности мора бити конзистентно примењено у што је могуће већој мери, јер се само тако

може доћи до поузданих резултата анализе карактеристика албанске стратешке културе (Schwandner-Sievers, 2008: 47–64). У анализираном периоду неће бити много речи о времену комунистичког, аутократског режима Енвера Хоџе због саме природе владавине у којој не може доћи до изражаја стратешка култура албанског народа.

Формирање албанске стратешке културе

Иако су се и раније борили за стварање независне државе, постоји релативни консензус да се буђење националне свести Албанаца може пратити од треће деценије 19. века, када је установљен покрет Препород (Rilindja). Интересантно је да није основан на територији где су већински живели Албанци, већ је то учинила њихова дијаспора која је живела у градовима у садашњој Румунији, Бугарској, Сирији, Египту, Италији, Сједињеним Америчким Државама и другде (Барт, 2001: 12). Највећи број Албанаца живео је у Инстамбулу, око шездесет хиљада, док је највећи град у којем су у то доба чинили већинско становништво био Скадар, са око четрдесет хиљада становника. Покрет Рилиндја[□] се залагао за културну еманципацију која би се реализовала увођењем албанског писма, језика и школа на њиховом језику. Значајно је напоменути да је исти назив имала и новинска кућа Албанаца са Космета у време комунистичке Југославије. Извесно је да то није била случајност и да је за албанску популацију представљала симбол континуитета борбе за еманципацију, док је за неалбанску популацију то била мање значајна „коинциденција“. То је илустративан пример на који начин албански фактор остварује континуитет борбе за националне интересе, чак и у условима изузетно неповољног односа потенцијала моћи. Свакако, ове чињенице не треба „читати“ као ингениозност Албанаца, већ као показатељ неразумевања или пренебрегавања реалности југословенских власти.

Чланство Покрета настојало је да национално еманципује сународнике у отаџбини, који су због недостатка школа, лоше економске ситуације и свеprisутне заосталости, били „помирени“ са оваквим начином живота, јер за боље и нису знали. Таквом стању је свакако допринела и политика Порте која је пропагирала ставове да је свим муслиманским народима довољно да имају арапско писмо и турске школе (Драшкић, 2000: 17-43). Човек не може да избегне, више него очигледну, корелацију са догађајима током деведесетих година прошлог века, када је дијаспора имала велику улогу у јачању екстремизма Албанаца на Косову и Метохији, као и у Северној Македонији. Може се констатовати да већ сам начин формирања покрета Рилиндјауказује на једну од константи албанске стратешке културе. Реч је о јединственом стратешком приступу и деловању дијаспоре и матице на реализацији националних интереса.

У односу на друге народе Балкана, Албанци су са деценијама закашњења започели процес националног буђења. За то постоји и значајно „оправдање“. Као већински муслимански народ имали су значајне привилегије у оквиру Османског царства, нарочито након што су Срби подржали Аустријанце у рату против Порте пред крај 17. века (Барт, 2001: 50-61; Благојевић, 2019б: 94-95). Подсећања ради,

српски патријарх Арсеније Чарнојевић је испословао споразум са Бечом да насели Србе преко Саве и Дунава, чиме је почео вишевековни процес исељавања Срба са територије Космета. Значајно је напоменути да је ова депопулација територије Косова и Метохије представљала изазов за албански фактор и шансу да обезбеди контролу над плодном земљом у којој су оскудевали. И у овој чињеници треба тражити „оправдање” за „спутаног превеликом везаношћу за турски олигархијски систем” Албанаца (Борозан, 1995: 5). У овом историјском периоду Албанци показују нову димензију сопствене стратешке културе, а то је својеврсна посвећеност према контроли и уређењу „националне” територије, што је њихова значајна константа спољнополитичког и безбедносног деловања. Не треба занемарити ни чињеницу да се „везаност” Албанаца за Отоманску империју може сагледавати и из контекста њиховог непосредног стратешког окружења. Наиме, они су у потпуности окружени грчко-словенским становништвом, што подразумева и другачију етногенезу, језик, културу и веру. Све то резултирало је донекле разумљивим неповерењем и конзервативном националном политиком.

Ипак, процес националног буђења Албанаца имао је неколико деценија релативно константан развој. Почетак велике источне кризе, Руско-турски рат и устанак албанског католичког племена Мирдита у централној Албанији 1878. године, убрзала је процес формирања самосвести албанског народа. Одредбе Санстефанског мира навеле су албанске прваке да интервенишу код Порте, јер су сматрали да је део националних територија Албанаца неправедно препуштен другим народима. Будући да Дунавској монархији и Немачкој није одговарало ширење утицаја Русије на Балкану, убрзо се организује Берлински конгрес, чији је циљ био ревизија Санстефанског мира. Само три дана пре почетка Берлинског конгреса, основана је тзв. Призренска или Албанска лига, 10. јуна 1878. године, када су се окупили албански прваци, углавном са територија данашње Албаније, Косова и Метохије и Северне Македоније. Будући да је у Лиги било највише паша и бегова који су били под великим утицајем Турске, Порта је у почетку помагала Лигу, јер се процењивало да ће помоћу ње мобилисати албанску популацију за борбу против одредаба Берлинског конгреса. У том контексту треба посматрати и више меморандума које је упутила Призренска лига Берлинском конгресу, у којима се залажу за аутономију у оквиру Отоманске империје. Међутим, у једном писму које је упућено представнику Велике Британије Дизраелију и Бизмарку на Берлинском конгресу, албански прваци се залажу за независност уз образложење да од реке Бојане до Јањине живи један народ са сопственом традицијом, културом и језиком. У овом, Скадарском меморандуму, који формулишу католици, предлаже се независност Албаније. Они наводе да се стицање независности не поверава на реализацију Порти, већ предлажу да се формира међународна комисија која би реализовала тај процес. Такође, истичу да немају ништа против права словенским народима да формира једну или више држава на Балкану, али не на штету националних територија Албанаца (Стојановић, Благојевић, 2017: 120-121).

Анализом деловања албанског фактора поводом источне кризе, може се издвојити неколико карактеристика стратешке културе. Прво је, свакако, заједништво које се манифестовало приликом формирања Призренске лиге, којој

је присуствовало 300 представника албанских племена и виђених људи. То је обезбеђивало и велики легитимитет одлука које су донели међу албанском популацијом где год да су живели, али и дугорочност њихових националних опредељења. Слање два меморандума Берлинском конгресу указује на друго својство албанске стратешке културе, које се укратко може описати као зрело дипломатско деловање и свест о стратешки значајном историјском тренутку., Као муслимани и католици, они Албанци делују само на изглед дивергентно, али суштински настоје да остваре што је могуће више територијалне добити у крајње неповољном стратешком окружењу. Настоје да „тргују” са Портом нудећи им самоуправу у оквиру империје, што свакако представља само фазу у реализацији коначног циља – стварање независне Албаније. На другој страни, „католички” меморандум отворено тражи независност, „подижући себи цену” у замену за балансирање руског утицаја на Балкану и словенског фактора. Наравно да се ови предлози нису озбиљно разматрали на Берлинском конгресу, пре свега због тога што албански фактор није поседовао довољан потенцијал моћи. Међутим, постојање два меморандума недвосмислено указују на „трговачке склоности” албанске стратешке културе, према моделу „ко нуди више” за реализацију националних интереса и уз стратешки оправдану максиму „никада не држати сва јаја у једној корпи”.

Призренска лига је, поред политичке организованости, формирала и добровољачке војне формације. Значајно је напоменути да је турска војска помагала у њиховом наоружавању, уз толерисање одбијања младих Албанаца да служе турску војску. Одредбе Берлинског конгреса су додатно антагонизовале односе Албанаца са суседним хришћанским народима. Ове формације су победиле Црногорску војску у борби за Плав и Гусиње, 1878. и 1879. године, чиме су задржале контролу над наведеном територијом и заслужиле поштовање и респект. Цетиње је, као компензацију за наведене територије, касније добило Улцињ, у чему је посредовала италијанска дипломатија. Једновремено са ангажовањем у граничним сукобима, Призренска лига је вршила прогон Срба са простора Космета, у договору са Турцима, који су толерисали и формирање појединих органа власти Албанаца на територији Косовског вилајета. Међутим, пошто је регулисано питање границе, Турска више није намеравала да толерише деловање Лиге. Порта је упутила војску, коју је предводио генерал Дервиш-паша, с намером да уништи Лигу. Он је то учинио веома ефикасно уз примену сурових метода, 1881. године, што је уједно и крај Прве призренске лиге (Стојановић, Благојевић, 2017: 121-122).

Мапа 1 – Простор који насељавају Албанци око 1900. године
(Извор: Барт, 2001: 13)

У понашању и деловању Албанаца у периоду након Берлинског конгреса могу се сагледати карактеристике стратешке културе које су везане за околности и циљеве када су спремни да употребе војна средства. Јасно је да су Албанци закаснили са дипломатском припремом Берлинског конгреса; његове одредбе биле су адекватне уложеном напору и њиховом потенцијалу моћи. Будући да су реално проценили стратешко окружење, Албанци су, једновремено са стварањем политичке платформе, започели организацију војних снага које ће бити ангажоване на реализацији националних циљева. Управо је то једна од карактеристика албанске стратешке културе; преобладајуће су „трговачки“ настројени, што значи да политичким и економским средствима настоје да остваре своје циљеве и интересе. Уколико нису у могућности да мирним средствима остваре националне интересе, неће се либити да користе насиље, али само уколико имају обезбеђену подршку великих сила, као што је то био случај са насиљем према Србима на Космету уз „прећутну“ подршку турских власти.

После Балканског конгреса, на Балкану је све присутније ширење утицаја Аустроугарске, уз истовремене покушаје Отоманског царства да изврши неоп-

ходне реформе у управи над балканским територијама, али и настојања Италије да ојача утицај са друге стране Јадрана. С друге стране, балкански народи су већ били у својеврсном националном заносу, па су, сваки на свој начин, организовали немире и буне против турске власти. Албанци су се побунили против Турске 1911. године, због настојања да се поново uvede обавеза служења редовне војске, а не башибозука, као што је до тада био случај. У балканским ратовима 1912/1913. године Албанци су углавном били неутрални, надајући се да ће их Словени ослободити од отоманских власти. Овакве процене су се показале као исправне, али је српска, црногорска и грчка војска озбиљно запретила потпуним заузимањем албанских територија током ратних дејстава против турске војске. То је резултирало подршком Дунавске монархије и других западноевропских центара моћи за стварање независне државе Албаније. Може се рећи да је Албанија добила независност, поред осталог, и захваљујући страху Аустроугарске, Велике Британије, Немачке и Италије од територијалних проширења Србије и Црне Горе, иза којих је посебно Беч увек видео интересе Русије (Стојановић, Благојевић, 2017: 121-122; Поповић, 1996: 197-206; Борозан, 1995: 39-60; Драшкић, 2000: 85-89). Значајно је истаћи чињеницу да су и Сједињене Америчке Државе подржавале борбу Албанаца за независност, у чему се посебно истицао амерички председник Вудро Вилсон (*Woodrow Wilson*). Подршка Вашингтона самосталности Албаније била је константна све до 1920. године, када је постало јасно да на њеној територији нема налазишта нафте. Наиме, била је то свесна дезинформација албанске дијаспоре у САД са намером да пружи мотив Вашингтону да подржи Албанију. Након наведеног периода, САД не показују значајнији интересе за Албанију, све до краја хладног рата (Силајџић, 1991: 103-117).

Овај период је најзначајнији у историји Албанаца, јер су добили независност од Порте, без употребе војне силе већ „мудрим“ избором неутралног статуса, што је у складу са њиховим „трговачким“ приступом спољној политици. То је, такође, био и резултат објективне процене сопствених снага и стратешког окружења да немају организовану, спремну и наоружану војску за фронталне сукобе великих размера. а Треба нагласити и значај албанске дијаспоре, која је из Отоманског царства, али и са Запада, доносила значајне и углавном тачне процене стратегијског развоја догађаја. Чињеница је, такође, да је 1911. године угушен устанак Албанаца и да они нису имали времена да се опораве. Чини се да се добијање независности на овакав начин трајно одразило на албански приступ дипломатији, који се дефинитивно може окарактерисати као „трговачки“, у складу са источњачком максимумом „тргуј, али тако да те нико не пазари“ У теоријском смислу сагледавано, овде је реч о класификацији дипломатског преговарања Харолда Николсона (*Harold Geogre Nicolson*) која подразумева поделу на тзв. херојску (ратничку) и трговачку (меркантилну) дипломатију. Први приступ има кључне карактеристике рата, где мора постојати победник и поражени. Трговачки приступ дипломатском преговарању подразумева настојање да се постигне компромисно решење (Благојевић, 2017: 83-84).

Карактеристике албанске стратешке културе

Убрзо након што је Албанија стекла независност избија Први светски рат и она се, поново из нужде, определила за неутралност. Она није поднела велике људске жртве, као Србија или Црна Гора, а није била заинтересована ни за зближавање са Словенима, са којима се и тада спорадично сукобљавала. Углавном су се Албанци ангажовали из заседних дејстава према нижим војним формацијама. На наведене антагонизме недвосмислено су рачунале и велике силе, па су то користиле за реализацију сопствених интереса у региону. Стварање Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, касније и Југославије, умногоме је усложнило албанско деловање на обједињавању „националне територије”, превасходно у несразмери потенцијала моћи две државе. Ипак, Албанци на Космету и у Македонији дигли су се на устанак, који је угушен ангажовањем активне војске (Тасић, 2008: 229-278; 395-469). У погледу „доктринарних начела” ангажовања албанских војних (паравојних) снага, већ у овом периоду се са великом вероватноћом може говорити о формирању карактеристика стратешке културе. Наиме, у „хроничном” недостатку организационе културе и ефикасних институција, Албанци су се определили за коришћење карактеристика земљишта путем ангажовања релативно малих, племенски организованих, војних ефектива за преодоминантно извођење заседних и препадних дејстава, уз ослонац на локално становништво и политичку (војну) подршку матице. Ово својство албанске стратешке културе може се пратити до савременог доба као *modus operandi* самосталног ангажовања албанских војних ефектива.

Након што је фашистичка Италија окупирала је Албанију, Виторио Емануеле III постаје и краљ Албаније, која се до 1943. године налази у њеној империји (Барт, 2001: 215-218). Крах италијанске империје приморао је немачку војнообавештајну службу да, крајем 1943. године, помогне формирање тзв. Друге призренске лиге у намери да се ангажовањем албанског народа надокнади излазак Италије из рата, што представља само један од очигледних настојања да се искористи пројекат Велике Албаније за нацистичке ратне напоре (Барт, 2001: 218-225). Попуна људством СС дивизије Скендербег и СС Ханџар дивизије балистима, који су чинили велика зверства над неалбанским становништвом, указује на континуитет анимозитета Албанаца према Словенима. Када су комунисти преузели власт у Албанији, у новембру 1944. године, Друга призренска лига је престала да постоји. Албанска национална елита је поново учинила грешку и стратегијски везала своју судбину за поражене силе у Другом светском рату, као што је то чинила и са Отоманском империјом. Везивање на пропали пројекат тзв. Призренске лиге, као континуитета борбе за уједињење свих Албанаца у једну државу, само је продубило сукоб са словенским становништвом (Борозан, 1995: 360-369; Стојановић, Благојевић, 2017: 125). Иако се на први поглед може рећи да су у једном периоду Другог светског рата Албанци имали војну организацију која је била у стању да се ангажује у вишим војним формацијама и да ефикасно ратују у фронталној борби, то никако није био случај. Наиме, треба истаћи да су ове јединице биле употребљиване према оперативним процедурама Вермахта и да су њима командовали немачки официри. Иако дисциплиновани, и ратнички

настројени, Албанци су задржали „менталитет башибозука”, јер су имали свест да ратују за туђу империју, као у турско доба. Овакав „ментални код” и деловање албанских војника у немачким војним формацијама само потврђује образац понашања.

После Другог светског рата балисти су, као и после Великог рата, покренули оружану побуну крајем 1944. године, па је југословенска власт увела војну управу на Косову и Метохији. Оружани устанак је трајао до јуна 1946. године, када је побуна угушена, док је у Македонији тек 1948. године искорењен балистички покрет. Комунистичка Албанија је у спољнополитичком погледу мењала ослонце, почевши од СФР Југославије, преко Совјетског Савеза и, од 1953. године, НР Кине. Овде се јасно уочава континуитет, истрајност и усмереност ка реализацији стратешких циљева албанске стратешке културе. Може се рећи да се мењају методе и начини реализовања циљева, у зависности од односа моћи, али се Албанци никада нису мирили са чињеницом да неко други контролише „њихову националну територију”. Друга константа је, свакако и недвосмислено, клијентски однос Албанаца према великим силама.

Постхладноратовски период међународних односа донео је процес интеграције, као последицу глобализације, а на Балкану дезинтеграцију СФР Југославије, или разби-распад, како је то луцидно именовао Милош Кнежевић. Албанија пролази кроз процес трансформације и од најзатвореније европске државе, окружене бункерима, постаје „млада демократија”, са свим изазовима и проблемима као и друге бивше комунистичке државе (Барт, 2001: 233-270; Stutzman, 1996: 1; Доја, 2019: 24-55). Иако никада није изградила функционалне и ефикасне институције државне управе, оптерећена корупционашtvом и организованим криминалом, Албанија се окреће према Западу и пружа политичку и војну помоћ сепаратистима са простора Космета и Северне Македоније. Она се придружује агресији НАТО-а 1999. године, и заједно са побуњеницима са Косова и Метохије формирала копнене снаге и пружала обавештајну и другу подршку Алијанси, ангажујући регуларне војне снаге у пограничном подручју са СР Југославијом (Daalder & O'Hanlon, 2000). Геостратешки простор Албаније, који излази на два мора, значајан је за таласократке интеграције Запада, па је, након периода „кризе институција” Албанија ушла у НАТО након Самита Алијансе у Букурешту 2008. године. Она има и значајне аспирације за чланство у Европској унији, а од 2023. године почиње процес преговора за пријем указујући да је „стопроцентно ускладила” спољну политику са заједничком спољном и безбедносном политиком ове организације (Edvana, 2015: 7-13).

Албанску стратешку културу у униполарно доба међународних односа не означавају нове карактеристике. И даље се ради о друштву које није изградило функционалне институције власти, нити се много одмакло од менталитета „турске касабе” када је реч о односу грађана према држави. Оно што је квалитативна промена у односу на претходне историјске периоде јесте чињеница да су се позиционирали као клијентско друштво глобалном хегемону. Истовремено, распад СФР Југославије и сатанизација српског народа у међународној политици променио је однос снага на Балкану и пружио прилику Албанцима да остваре сопствене националне интересе (Zela, 2013: 637). Албанска стратешка култура

клијентелизма и њена „трговачка” спољнополитичка оријентација добро су се уклопиле у очекивања Сједињених Држава на који начин треба да се понашају њени савезници и партнери. Криза и оружани сукоб на Косову и Метохији још једанпут су потврдили заједништво и активно деловање дијаспоре на лобирању, политичкој и економској помоћи матици, што је једно од основних својстава албанске стратешке културе (Ker-Lindsay, 2009).

Закључна разматрања

Геостратешки услови у којима се формирала албанска стратешка култура током велике источне кризе нису били наклоњени Албанцима. Од отоманске власти „повлашћени” народ у периоду опадања њене моћи, Албанцима је на одређени начин била намењена улога турског савезника против грко-словенске популације, која их је окруживала. Оваква позиција је довела до својеврсног осећаја константне угрожености, што је резултирало недостатком воље за изградњу савезништва у ближем окружењу и „затворености” на спољнополитичком плану.

Због овакве ситуације у ближем стратешком окружењу, Албанци су били „приморани” да траже заштитнике у великим силама, почев од Порте па до Сједињених Држава у савремено доба. Због велике диспропорције у потенцијалу моћи, није претерано рећи да се ради о „клијентском односу” који је стваран између Албаније и великих сила у различитим историјским контекстима. Из таквог, објективног, „клијентског односа” који представља константу албанске стратешке културе, логички следи предоминантно „трговачки” приступ у дипломатском наступу, што је још једно својство њихове стратешке културе. Другим речима, савези са Албанцима трају док постоје и њихови интереси, као и потенцијал моћи савезника, а о савезништвима када су они у питању нема ни говора.

Кључни и обједињавајући фактор свих Албанаца је њихова посвећеност „контроли и уређењу националне” територије, што је значајна константа спољнополитичког и безбедносног деловања и најзначајнија карактеристика њихове стратешке културе. Историјат албанског спољнополитичког и безбедносног ангажовања обележило је настојање да се контролише територија коју они сматрају за своју чему су подређени други национални интереси који су другим народима значајнији, као што су квалитет живота становништва, економски развој, слобода и друго. Извесно је да је оваквом стању допринела и албанска дијаспора, која је увек имала велики утицај на догађања у матици, јер она нема сензибилност према квалитету живота у Албанији. С друге стране, та и таква дијаспора обезбедила је значајну подршку за настојања да се реализују национални интереси, превасходно у стварању релативно позитивног међународног имиџа Албаније на Западу, што је довело до евроатлантских интеграција, као и у економској сфери, што је често последица „прања новца” стеченог њиховим нелегалним активностима, по чему су такође познати.

Делатност Прве и Друге призренске лиге, а неки кажу и Треће, представља отелотворење албанске стратешке културе. Прва и Друга лига биле су везане за

империје у пропадању, док је „трећа“ ослоњена на актуелног глобалног хегемона и евроатлантске интеграције и неупоредиво боље геополитички позиционирана од претходних. Скоро век и по Албанци су демонстрирали велику упорност, конзистентност у напорима и спремност на жртве за реализацију националних интереса и у томе показали заједништво не само у кризним временима, већ и за систематско и градуално јачање спољнополитичких позиција, у складу са већ поменутом максимумом „тргуј, али тако да те нико не пазари“.

Наредна карактеристика њихове стратешке културе се такође може синтетизовати из примера Призренске лиге. Реч је о њиховом приступу употреби војних средстава, за које се код нас често истиче да су примарни у албанској стратешкој култури. Међутим, озбиљнијом анализом њихове спољнополитичке праксе може се констатовати да је реч о нашем стереотипу. Наиме, албанска стратешка култура се предоминантно оријентише на дипломатска средства и стварање савеза којим су превазилазили недостатак потенцијала моћи. Тек када имају обезбеђену подршку моћних савезника, Албанци су спремни за војно ангажовање, што никако не значи да треба потцењивати њихову ратничку традицију. Због неразвијеног војног професионализма официрског кадра и константно слабо изграђених државних институција, они се често користе политичким насиљем ширих размера. То је још једна од константи њихове стратешке културе, чије основе можемо уочити у пракси турског башибозука до савременог доба. Нажалост, српска популација врло добро зна и памти ову карактеристику албанске стратешке културе и њу не би требало детаљније образлагати. С друге стране, можда у овом чиниоцу стратешке културе и треба тражити разлоге због којих албанско друштво никада није изградило функционалне и ефикасне институције власти.

На крају, треба истаћи важно својство албанске стратешке културе које се често заборавља. Реч је о народу који стратешки промишља и делује. Крунски доказ за ову тврдњу може се наћи у чињеници да готово један и по век можемо пратити реализацију једног стратешког циља – ефективну контролу „националне територије“, применом различитих средстава, у различитим историјским контекстима и различитим интензитетом. То могу само народи који имају склоност стратешком промишљању и деловању, што је можда последица опонашања бившег окупатора Отоманске империје која је имала значајну традицију у том смислу. То је показатељ виталне снаге Албанаца у политичком смислу, која омогућава опстанак и политичку и/или стратешку истрајност. Друго је питање хроничног недостатка моћи, која их је често водила у погрешном правцу приликом избора савезника, који су често били изнуђени, а не плод њиховог стратешког избора, као и код већине малих народа.

Литература

- [1] Барт, П. (2001). Албанци од Средњег века до данас. *Clio*.
- [2] Благојевић, В. (2017). Србија и изазови одбрамбене дипломатије. Институт за стратегијска истраживања и Медија центар Одбрана.
- [3] Благојевић, В. (2019а). Стратешка култура и национална безбедности. Зборник Матице српске за друштвене науке. LXX, № 170 (2). 163–178. <https://doi.org/10.2298/ZMSDN1970163B>
- [4] Благојевић, В. (2019б). Стратешка култура – студија случаја Србија. Војно дело. 71 (8). 93-117. DOI: 10.5937/vojdela1908093B.
- [5] Борозан, Ђ. (1995). *Велика Албанија, порекло – идеје – пракса*. Војноисторијски институт.
- [6] Daalder, I. & O'Hanlon, M. (2000). *Winning Ugly - NATO's War to Save Kosovo*. Brookings Institutions Press.
- [7] Драшкић, С. (2000). *Европа и албанско питање 1830-1921*. Српска књижевна задруга.
- [8] Doja, A. (2019). From the native point of view: An insider/outsider perspective on folkloric archaism and modern anthropology in Albania. *Studia Ethnologica Pragensia*. (2). 24-55.
- [9] Edvana, T. (2015). The European Union Future Enlargement: The Case of Albania. *European Journal of Social Law*, 2 (27). 7-13.
- [10] Gray, Colin S. (1984). Comparative Strategic Culture. *Parameters. Journal of the US Army War College*. XIV (2). 26–34.
- [11] Ker-Lindsay, J. (2009). *Kosovo the Path to Contested Statehood in the Balkans*. I.B.Tauris & Co Ltd.
- [12] Поповић, В. (1996). Источно питање – историјски преглед борбе око опстанка Османске царевине у Леванту и на Балкану. Службени лист и Балканолошки институт САНУ.
- [13] Стојановић, С., Благојевић, В. (2017). Стратешки изазови Косова и Метохије, Политика националне безбедности. 7 (2). 119-141.
- [14] Силајчић, Х. (1991). Албанија и САД кроз архиве Вашингтона. Ослобођење.
- [15] Степић, М. (2019). Геополитички темељи српске стратешке културе. Војно дело. LXXI (8). 166-180. DOI: 10.5937/vojdela1908166S.
- [16] Schwandner-Sievers, S. (2008). Albanians, Albanianism and the Strategic Subversion of Stereotypes, *Anthropological Notebooks*. 14 (2). 47–64.
- [17] Stutzman, L. (1996). To Win the Hearts and Minds: Evangelical Mission Activity in Albania as Global Culture War. *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*. George Fox University. 16 (3). Article 1.
- [18] Тасић, Д. (2008). Рат после рата - Војска Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца на Косову и Метохији и у Македонији 1918-1920. Утопија; Институт за стратегијска истраживања.
- [19] Zela, G. (2013). Strategic Culture of the Western Balkan States. *Mediterranean Journal of Social Science*. 4 (10). 636-639.

Резиме

Албанска стратешка култура формирала се у специфичним околностима распада Отоманске империје на Балкану. Национално буђење Албанаца је закаснило у односу на остале балканске народе, јер су, као већински муслимански народ, имали привилегије код Порте. Због различитог порекла, језика, вере и културе, Албанци су, чини се, одувек били веома неповерљиви према грко-словенским суседима, што је једна од битних карактеристика њихове стратешке културе. Због тога су често тражили заштиту великих сила ван Балкана, када су падали у клијентски однос према њима. Иако се сматра да је реч о народу који оружаним путем решава своје националне проблеме, резултати указују на то да је њихово пожељно средство за остваривање националних циљева „трговачка“ дипломатија, у складу са максимумом „тргуј, али тако да те нико не пазари“. Тек када се на овај начин не могу реализовати циљеви, они се одлучују за политичко насиље или употребу војних средстава, али само уколико имају подршку и помоћ великих сила.

Једна од значајнијих карактеристика албанске стратешке културе је заједништво, али само када су у питању витални национални интереси, јер за друге циљеве нижег приоритета углавном нису способни да постигну консензус. Када је реч о заједништву, не мисли се само на албанско друштво, већ и на дијаспору, која је од формирања независне Албаније до данас имала значајну улогу у њеној спољној политици и економском развоју, поготово у функцији „прања новца“ нелегално стеченог на Западу. Због тога Албанци никада нису успели да формирају јаке институције власти.

Карактеристике албанске стратешке културе добијају на значају у постхладноратовском периоду међународних односа. Као што је случај и са другим народима који су клијентелистички настројени према великим силама, албанско друштво се веома добро уклопило у очекивања и настојања глобалног хегемона како треба да се понашају његови партнери и савезници. Наравно, распад друге Југославије и сатанизација српског народа у међународној политици допринео је увећању амбиција Албаније и пружио јој прилику да оствари националне интересе.

Ипак, албанска стратешка култура, која је нашла израз у „трговачкој“ спољно-политичкој оријентацији, солидно се позиционирала и у регионалним оквирима. Она се заснива на заједничким интересима Албанаца и бивших југословенских република да се сузбију српски национални интереси, превасходно у погледу статуса Косова и Метохије. Ипак, иако у савремено доба постоје „идилични“ односи између Албаније и евроатлантских сила, албанска стратешка култура задржава опрезност и алтернативност у деловању на међународном плану, према начелу „никада не држати сва јаја у једној кошари“. Блиски односи са Турском, као значајном регионалном силом, и чланство у Организацији исламске сарадње јасно потврђују ову карактеристику албанске стратешке културе.

© 2023 Аутори. Објавило *Војно дело* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

BASIC CHARACTERISTICS OF ALBANIAN STRATEGIC CULTURE

Veljko B. Blagojević*

Достављен: 06. 01. 2024.

Језик рада: Енглески

Кориговано: 17. 01. и 25. 02. 2024.

Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 03. 03. 2023.

DOI број: 10.5937/vojdelo2304060B

Throughout history, Serbs and Albanians have had periods of co-existence and cooperation, but more often than not there have been periods of conflicts, with the long-standing one regarding the control over the territory of Kosovo and Metohija. Nevertheless, almost half a century since the appearance of the concept, there have been no significant efforts to define basic characteristics of Albanian strategic culture, which are evident shortcomings of Serbian strategic studies. This paper has the aim to initiate a process of systematic study of the above-mentioned research problem, with the aim to objectively and rationally obtain basic characteristics of Albanian strategic culture by applying almost all scientific methods, especially hypothetico-deductive method. The paper's main hypothesis states as follows: basic characteristics of Albanian strategic culture are predominantly "mercantile" approach towards diplomacy with strong support from diaspora, by which they seek to support persistent aspirations for the control over the territory with the majority of Albanian population, whereby they do not hesitate to use political violence, while the military force is engaged exclusively with previously provided support from great powers. Basic characteristics of Albanian strategic culture point to the necessity to reevaluate our strategic approach towards Albanians.

Key words: Albania, strategic culture, national values, foreign policy, national security, war.

* Institute of International Politics and Economics, Belgrade, the Republic of Serbia, veljko@diplomacy.bg.ac.rs, <https://orcid.org/0000-0001-6981-0560>.

Introductory observations

The key starting points of a prominent theorist Colin Gray regarding the observations of the significance of strategic culture point to the following arguments: 1) strategic culture is extremely useful for better understanding of others, ourselves and the way others perceive us; 2) cultural awareness can enlighten us, but also limit understanding and diminish possible options for solving problems and 3) insufficient and inadequate understanding of strategic culture of others can be very dangerous for international peace and security (Gray, 1984: 26–28).

Strategic culture is determined by those factors of national culture which are connected with security issues. Strategic culture is a certain expression of society culture, especially its political and security components, and it significantly influences strategic thinking, as well as formulation and implementation of key strategic affiliations of one people. Taking into account that this is an expression of national culture, understood in its broadest sense, immediate resources of strategic culture are complete historical heritage of one people, its tradition, beliefs, myths and legends, but also geostrategic, geopolitical and geoeconomic factors, as well as constant influences of different foreign political factors. Many theorists addressed the challenge of providing a comprehensive definition of strategic culture. For example, Ken Booth defines it as “national tradition, values, attitudes, habits, symbols, behavioral patterns, achievements, and uniqueness in the way they adapt to the environment and solve problems regarding threat or use of force”, while Colin Gray defines the abovementioned phrase as “long-term adopted social ideas, attitudes, tradition, mindset and predominant way of more or less specific relationship towards geographically-oriented approach of security community which has significant historical experience” (Blagojević, 2019: 167). It is of important to emphasize that geopolitician Milomir Stipičić defined it in the following way: “Serbian (military) strategic culture is a system of continuous and comprehensive understanding, thinking, behaving, defining, planning, institutionalizing and acting on the military security level for the purpose of achieving Serbian national interests, set in Serbian identity code” (Stipičić, 2019: 169).

Taking into account the abovementioned theoretical basis, and with the aim of defining key parameters of Albanian strategic culture, it is necessary to define the period and historical context of the formation of its specific characteristics. It seems that this is non-mistakenly the period from the beginning of the Eastern crisis to the period when Albania gained its independence. Therefore, the abovementioned period will be analyzed separately, so we would be in a position to look at specific historical circumstances which resulted in formation of, relatively constant determinants of strategic culture of Albanians. It is necessary to emphasize that the strategic culture analysis does not deal with issues regarding the historical accuracy of data on which values of one people are based (as it was mentioned, the myths are one their resources), but what is significant is that some of the beliefs are generally accepted by the whole society. From now on, principle of objectivity must be consistently applied to the greatest extent possible, because this is the only way to obtain reliable results of the analysis

of characteristics of Albanian strategic culture (Schwandner-Sievers, 2008: 47–64). When it comes to the analyzed period, the period of communist autocratic regime of Enver Hoxha will not be given much attention due to the very nature of his rule where strategic culture of Albanian people could not be expressed.

Formation of Albanian strategic culture

Even though Albanians had earlier fought for creating independent state, there is a relative consensus that the awakening of Albanians' national awareness can be traced back to the third decade of the 19th century when the movement Albanian Revival (Albanian: *Rilindja*) was founded. What is interesting is that it was not founded in the territory where Albanians were the majority, but it was founded by their diaspora who lived in the cities which are in the territory of present-day Romania, Bulgaria, Syria, Egypt, Italy, The United States of America and elsewhere (Bart, 2001: 12). The largest number of Albanians lived in Istanbul, approximately sixty thousand, while the largest city where the Albanians were the majority back at the time was Shkodër with the population of approximately forty thousand people. The movement Rilindja stood for cultural emancipation which would be implemented by introducing the Albanian alphabet, language and schools in their language. It is important to mention that the same name was used by the Kosovo Albanians' newspaper and publishing house during the period of communist Yugoslavia. It is common knowledge that this was not a coincidence and that for Albanian population it represented a symbol of continuous fight for emancipation, while for the non-Albanian population it was a less significant "coincidence". This is an illustrative example showing in what way the Albanian factor achieves continuity in their fight for their national interests, even in conditions of extremely unfavourable ratio of power potential. Certainly, these facts should not be "interpreted" as Albanians' ingenuity, but as an indicator of Yugoslav authorities' misunderstanding or disregard of reality.

The membership of the Movement strived to nationally emancipate their compatriots in homeland who "settled for" this way of living, because they did not know any better, due to lack of schools, poor economic situation and omnipresent bigotry. The policy of the Sublime Porte certainly contributed to such state by propagating general attitude that Arabic alphabet and Turkish schools were sufficient for all Muslim people (Draškić, 2000: 17-43). One cannot avoid more than obvious correlation with the events during the 1990s when diaspora had a huge role in strengthening the extremism of Albanians in Kososvo and Metohija, as well as in North Macedonia. It can be stated that the way of founding of the Rilindja movement points to one of the constants of Albanian strategic culture. It is about unique strategic approach and acting of diaspora and motherland regarding the implementation of national interests.

Compared to the other Balkan peoples, Albanians started the process of national awakening several decades later. There is an important "justification" for that. As predominantly Muslim people they enjoyed significant privileges within the Ottoman Empire, especially after Serbs supported Austrians in the war against the Sublime Porte

towards the end of the 17th century (Bart, 2001: 50-61; Blagojević, 2019b: 94-95). As a reminder, Serbian patriarch Arsenije Čarnojević made an agreement with Vienna and Serbs populated the area across the Sava River and the Danube River, thus initiating centuries-long process of emigration of Serbs from the territory of Kosovo and Metohija. It is important to mention that this depopulation of Kosovo and Metohija territory was a challenge for the Albanian factor and a chance to ensure control over fertile land they lacked. This fact should also be "justified" by "being restricted by great attachment to Turkish oligarch system" of Albanians (Borožan, 1995: 5). During this historical period Albanians show a new dimension of their own strategic culture, and that is certain commitment towards control and organization of their "national" territory, which is a significant constant of their foreign political and security acting. One should not forget the fact that the "attachment" of Albanians towards the Ottoman Empire can be seen from the point of view of their immediate strategic surroundings. Namely, they are completely surrounded by Greek and Slavic population, which implies different ethogenesis, language, culture and religion. All this resulted in somewhat understandable mistrust and conservative national policy.

Nevertheless, the process of national awakening of Albanians had relatively continuous development for several decades. The beginning of the Great Eastern Crisis, the Russo-Turkish War and the uprising of the Albanian Catholic tribe Mirdita in central Albania in 1878, sped up the process of formation of self-awareness of Albanian people. The provisions of the Treaty of San Stefano made Albanian pioneers to intervene to the Sublime Porte, because they thought that the part of national Albanian territories was wrongfully given to other nations. Taking into account that the spreading of Russian influence in the Balkans did not suit the Danubian Monarchy and Germany, shortly the Congress of Berlin was held whose aim was to revise the Treaty of San Stefano. Only three days before the beginning of the Congress of Berlin the so-called League of Prizren was founded on 10th June 1878 when Albanian pioneers gathered mainly from the territory of present-day Albania, Kosovo and Metohija and North Macedonia. Since the League was mainly composed of Pashas and Beys who were under great influence of Turkey, the Sublime Porte helped the League at the beginning, because it was believed that in this way they could mobilize Albanian population for fighting against the provisions of the Congress of Berlin. Within this context one should consider several memoranda issued by the League of Prizren to the Congress of Berlin, in which they stand for autonomy within the Ottoman Empire. However, in one letter sent to the representative of Great Britain Disraeli and Bismarck at the Congress of Berlin, Albanian pioneers stand for independence elaborating that one people with its own tradition, culture and language lives in territory from the Bojana River to Ioannina. In this Memorandum of Shkodër, formulated by Catholics, the independence of Albania is suggested. They state that gaining independence is not entrusted to the Sublime Porte, but they suggest the formation of international board which would implement that process. Also, they emphasize that they have nothing against the rights of Slavic peoples to form one or several states in the Balkans, but not to the detriment of national Albanian territories (Stojanović, Blagojević, 2017: 120-121).

The analysis of acting of the Albanian factor during the Eastern Crisis, several characteristics of Albanian strategic culture can be singled out. Firstly and certainly is togetherness which was manifested during the formation of the League of Prizren which was attended by 300 representatives of Albanian tribes and prominent people. That ensured great legitimacy of decisions made by Albanian population wherever they lived, but also their national affiliations in the long term. The act of sending two memoranda to the Congress of Berlin shows another characteristic of Albanian strategic culture, which can be briefly described as mature diplomatic action and awareness of strategic historic moment. As both Muslims and Catholics, Albanians only seemingly act divergently, but essentially they make efforts to obtain as many territories as possible in a very unfavourable strategic environment. They try to “trade” with the Sublime Porte offering self-government within the Empire which is certainly only a phase towards implementation of the final goal – creation of independent Albania. On the other hand, the “Catholic” Memorandum openly requests for independence, thus “increasing its value” in exchange for balancing Russian influence in the Balkans and Slavic factor. Of course, these suggestions were not seriously considered at the Congress of Berlin, primarily because the Albanian factor did not possess enough power potential. Nevertheless, the existence of two memoranda unambiguously points to “mercantile tendencies” of Albanian strategic culture in accordance with the principle “who offers more” for carrying out their national interests and with strategically justified maxim “never put all your eggs in one basket”.

The League of Prizren, besides being politically organized, formed volunteer military formations. It is important to mention that Turkish army helped arming them and tolerated the refusal of young Albanians to serve in the Turkish military. The provisions of the Congress of Berlin additionally antagonized the relationship between Albanians and neighbouring Christian nations. These formations won victory over Montenegrin army in the battles for Plav and Gusinje in 1878 and 1879, thus preserving the control over the abovementioned territory and earned respect. As compensation for the abovementioned territories, Cetinje got Ulcinj thanks to the mediation of Italian diplomacy. Simultaneously engaged in border conflicts, the League of Prizren carried out persecution of Serbs from Kosovo and Metohija, in agreement with the Turks who also tolerated the formation of certain Albanian authorities in the territory of Kosovo vilayet. Nevertheless, the border issue being solved, Turkey had no intention of tolerating the actions of the League. The Sublime Porte sent army led by General Dervish-Pasha with the aim of destroying the League. He did it very efficiently by applying cruel methods in 1881 which also represents the end of the First League of Prizren (Stojanović, Blagojević, 2017: 121-122).

Map 1 – *The territory populated by Albanians circa 1900*
(Source: Bart, 2001: 13)

In the behavior and acting of Albanians during the period after the Congress of Berlin, one can observe the characteristics of strategic culture related to the circumstances and goals when they are ready to use military assets. It is clear that Albanians were late with diplomatic preparation for the Congress of Berlin; their provisions were adequate to the effort made and their power potential. Taking into account that they realistically estimated the strategic environment, Albanians simultaneously created political platform and started organizing military forces which would be engaged for the implementation of national goals. This is precisely one of the characteristics of Albanian strategic culture; they are predominantly “mercantile”-minded which means that they use political and economic assets to achieve their goals and interests. If they are not in a position to achieve their national interests peacefully, they would not hesitate to use violence, but only if they have support of great powers, as it was the case with violence against Serbs in Kosovo and Metohija with “tacit” support of Turkish authorities.

After the Congress of Berlin, the influence of Austria-Hungary is more prominent, with simultaneous attempts of the Ottoman Empire to make necessary reforms in its control over the Balkan territories, but also the efforts of Italy to strengthen its influence from the other side of the Adriatic Sea. On the other hand, the Balkan nations had already had their own national fervor, therefore, each one in its own way organized riots and uprisings against Turkish authorities. Albanians stood against Turkey in 1911 due to Turkish efforts to introduce obligatory military service again, and not bashi-bazouk as it was the case until then. During the Balkan Wars in 1912/1913 Albanians were mostly neutral, hoping that Slavs would free them from the Ottoman rule. Such estimates proved to be correct, but Serbian, Montenegrin and Greek military seriously threatened with complete takeover of Albanian territories during the war operations against Turkish army. This resulted in support of the Danubian Monarchy and other West European centres of power to creation of independent state of Albania. It can be said that Albania gained independence, among other things, thanks to the fear of Austria-Hungary, Great Britain, Germany and Italy from territorial expansion of Serbia and Montenegro, especially since Vienna always perceived this as Russian interest (Stojanović, Blagojević, 2017: 121-122; Popović, 1996: 197-206; Borozan, 1995: 39-60; Draškić, 2000: 85-89). It is important to emphasize the fact the United States of America also supported Albanian fight for independence, with American president Woodrow Wilson being very prominent in this matter. The support from Washington for Albanian independence was constant until 1920 when it became clear that there were no oil deposits in Albanian territory. Namely, it was conscious misinformation of Albanian diaspora in the USA with the aim of providing a motif for Washington to support Albania. After the stated period, the USA did not show any significant interest for Albania until the end of the Cold war (Silajdžić, 1991: 103-117).

This period is the most significant in the history of Albanians because they gained independence from the Sublime Porte without the use of military force but with a "wise" choice of neutral status which was in accordance with their "mercantile" approach towards foreign policy. This was also the result of objective assessment of one's own forces and strategic environment, that they did not have organised, ready and armed army for frontal conflicts of great extents. The importance of Albanian diaspora should also be emphasized, which made significant and mostly correct assessments of strategic development of events, from both the Ottoman Empire and the West. It is also a fact that in 1911 the uprising of Albanians was suppressed and that they did not have time to recover. It seems that gaining independence in such a way permanently influenced Albanian approach towards diplomacy, which can be definitely characterized as "mercantile" in accordance with the Eastern maxim "trade, but in a way that no one can buy you". Theoretically speaking, this is about classification of diplomatic negotiation by Harold George Nicolson which implies division into so-called heroic (warrior) and trade (mercantile) diplomacy. The first approach has key characteristics of war where there must be a winner and a defeated side. The mercantile approach towards diplomatic negotiation implies efforts to reach a compromise (Blagojević, 2017: 83-84).

Characteristics of Albanian strategic culture

Shortly after Albania gained its independence, the World War I broke out, and Albania, out of necessity, opted for neutrality again. Albania did not suffer great casualties like Serbia or Montenegro, and it was not interested in becoming closer with Slavs, with whom they came into conflict sporadically. Mostly, Albanians were engaged in ambush operations against lower military formations. Great powers unambiguously counted on the abovementioned antagonisms and used that for achieving their own interests in the region. The creation of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, later the Kingdom of Yugoslavia, greatly complicated Albanian actions towards unification of “national territories”, primarily in reference to disproportion of powers of the two countries. However, Albanians in Kosovo and Metohija and Macedonia rose in rebellion which was suppressed by engaging active army (Tasić, 2008: 229-278; 395-469). Speaking of “doctrinal principles” of engaging Albanian military (paramilitary) forces, one can speak with great certainty about the formation of characteristics of strategic culture already in this period. Namely, due to “chronic” lack of organizational culture and efficient institutions, Albanians opted for the use of land properties by engaging relatively small, tribally organized military personnel for predominantly carrying out ambush and raid operations, relying on the local population and political (military) support of the motherland. This characteristic of Albanian strategic culture can be followed up to modern period as *modus operandi* of independent engagement of Albanian military personnel.

After Fascist Italy occupied Albania, Victor Emmanuel III became the King of Albania as well, which was part of its empire until 1943 (Bart, 2001: 215-218). Crash of Italian empire forced German military intelligence service to help the formation of the so-called Second League of Prizren towards the end of 1943 with the aim to compensate for the Italian exit from the War by engaging Albanian people, which is only one of the obvious efforts to use the project of Great Albania for the Nazi war efforts (Bart, 2001: 218-225). By adding personnel to the SS Skenderbeg Division and the SS Handschar Division, namely ballists who committed great atrocities against non-Albanian population shows the continuity in Albanian animosity towards Slavs. When the communists took over the rule in Albania in November 1944, the Second League of Prizren ceased to exist. Albanian national elite made a mistake again and strategically binded its destiny to the defeated forces in the World War II, as it did with the Ottoman Empire. A link to a failed project of the so-called League of Prizren, as a continuity of fight for unification of all Albanians into one country, only deepened the conflict with Slavic population (Borozan, 1995: 360-369; Stojanović, Blagojević, 2017: 125). Even though, at first glance, it could be said that in one period of the World War II Albanians had military organization which was able to engage in higher military formations and efficiently wage war in frontal combat, that was certainly not the case. Namely, it should be emphasized that these units were used in accordance with the operational procedures of the Wehrmacht and they were commanded by German officers. Even though disciplined, and warrior-minded, Albanians kept the “bashi-bazouk mentality”

because they had the awareness that they are waging war for someone else's empire, as it was during the Ottoman rule. Such "mental code" and acting of Albanian soldiers in German military formations only confirms the behavioral pattern.

After the World War II, the ballists initiated armed rebellion towards the end of 1944, as they did after the Great War, so the Yugoslav government introduced military administration in Kosovo and Metohija. The armed uprising lasted until June 1946 when it was suppressed, while the ballist movement in Macedonia was eradicated only in 1948. From the point of view of foreign policy, the communist Albania used to change its source of support starting from the SFR Yugoslavia, the Soviet Union, and since 1953 the People's Republic of China. Here, one can clearly see the continuity, persistence and orientation towards implementation of strategic goals of Albanian strategic culture. It can be said that the methods have been changing as well as the ways of goal implementation depending on the power ratio, but Albanians have never come to terms with the fact that someone else is controlling "their national territory". The second constant is, certainly and unambiguously, client relationship of Albanians towards great powers.

The post Cold War period of international relations brought the process of integration as a consequence of globalization, and to the Balkans it brought disintegration of the SFR Yugoslavia or smash-disintegration, as Miloš Knežević lucidly named it. Albania is going through a transformation process and from being the most closed European country, surrounded by bunkers, it is now becoming a "young democracy" facing all the challenges and problems same as other former communist countries (Bart, 2001: 233-270; Stutzman, 1996: 1; Doja, 2019: 24-55). Even though it has never built functional and efficient institutions of state administration, burdened with corruption and organized crime, Albania is turning towards the West and provides political and military assistance to the separatists from the territory of Kosovo and Metohija and North Macedonia. Albania joined the NATO aggression in 1999 and together with the rebels from Kosovo and Metohija formed land forces and provided intelligence and other support to the Alliance, engaging professional armed forces in the border area with the SR Yugoslavia (Daalder & O'Hanlon, 2000). Geostrategic area of Albania bordered by two seas, is significant for thalassocratic integration of the West, so after the period of "institution crisis" Albania joined the NATO after the Alliance Summit in Bucharest in 2008. Albania also has significant aspirations for the European Union membership, and since 2023 it has started the accession negotiation process showing that it has "one hundred per cent harmonized" its foreign policy with the common foreign and security policy of this organization (Edvana, 2015: 7-13).

Albanian strategic culture is not defined by new characteristics in the unipolar period of international relationships. We still speak about the society which has not built functional government institutions, nor has shifted from the mentality of "Turkish kasbah" regarding the relationship of the citizens towards the country. A change which can be classified as qualitative compared to the previous historical periods is the fact that Albanians have positioned themselves as a client society to global hegemony. Simultaneously, the disintegration of the SFR Yugoslavia and satanization of Serbian

people in international politics has changed the strength ratio in the Balkans and has given the opportunity for Albanians to achieve their own national interests (Zela, 2013: 637). Albanian strategic culture of clientelism and its “mercantile” foreign policy orientation has fitted well into the expectations of the USA regarding the way its allies and partners should behave. The crisis and armed conflict in Kosovo and Metohija has once more confirmed togetherness and active action of diaspora in terms of lobbying, political and economic assistance to the motherland, which is one of the basic characteristics of Albanian strategic culture (Ker-Lindsay, 2009).

Concluding observations

Geostrategic conditions under which Albanian strategic culture was formed during the Great Eastern Crisis were not in favour of Albanians. The people “privileged” in the Ottoman Empire during the period of the Empire’s power decline, in a certain way Albanians were destined the role of Turkish ally against Greek and Slavic population surrounding them. Such position has created a certain sense of constant vulnerability which resulted in lack of willingness for building alliance in close surroundings, and being “closed” on the foreign policy level.

Due to such situation in close strategic environment, Albanians were “forced” to seek protectors in great powers, starting from the Sublime Porte to the USA in modern times. Due to a great disproportion in power potential, it would be no exaggeration to say that we speak about “client relationship” which was being created between Albania and great powers in different historical contexts. From such objective “client relationship” which is a constant of Albanian strategic culture, it logically ensues predominantly “mercantile” approach in diplomacy, which is another characteristic of their strategic culture. In other words, the alliances with Albanians exist as long as their interests exist, as well as the power potential of their allies, but when it comes to Albanians being somebody’s ally, that is out of the question.

The key and unifying factor of all Albanians is their commitment to “control and administration of national” territory, which is a significant constant of foreign policy and security acting and the most significant characteristic of their strategic culture. The history of Albanian foreign policy and security engagement was marked by their efforts to control the territory they perceive as their own, thus subordinating their other national interests which are more important to other nations, such as people’s life standard, economic development, freedom and others. It is certain that Albanian diaspora contributed to such state, which has always had great influence on the events in the motherland, because diaspora does not have a sensibility for the quality of life in Albania. On the other hand, such and that very diaspora ensured significant support for the efforts to achieve national interests, primarily regarding creating relatively positive international image of Albania in the West, which led to Euro-Athlantic integration, as well as in the economic field, which is often a consequence of “money laundering” obtained thanks to their illegal activities, which they are also notorious for.

The activities of the First and Second League of Prizren, and some would even say the Third as well, is an embodiment of Albanian strategic culture. The First and Second League were binded to empires in decline, while the “Third” is relied on current global hegemony and Euro-Athlantic integrations and is incomparably in a better geopolitical position compared to the previous ones. For almost century and a half Albanians have demonstrated great persistence, consistency in their efforts and readiness to make sacrifices for the purpose of achieving national interests thus showing togetherness, not only during a crisis, but also for systematic and gradual strengthening of foreign policy positions in accordance with the already mentioned maxim “trade, but in a way that no one can buy you”.

The next characteristic of their strategic culture can also be synthetized from the example of the League of Prizren. It is about their approach towards the use of military assets, which we often emphasize as being primary in Albanian strategic culture. Nevertheless, with a more in-depth analysis of their foreign policy practice it can be stated that this is actually our stereotype. Namely, Albanian strategic culture is predominantly oriented towards diplomatic assets and making alliances by which they compensate for the lack of power potential. Only once they have support of powerful allies, Albanians are ready for military engagement, which certainly does not mean that their warrior tradition should be underestimated. Due to the undeveloped military professionalism of officers and constantly poorly built state institutions, they often use political violence of greater extents. This is another constant of their strategic culture, whose basics can be spotted in practice of Turkish bashi-bazouk until modern times. Unfortunately, Serbian population knows very well and remembers this characteristic of Albanian strategic culture and it does not require futher elaboration. On the other hand, maybe this factor of strategic culture is the place where we should look for the reasons due to which Albanian society has never built functional and efficient government institutions.

In the end, we should emphasize an important characteristic of Albanian strategic culture which is often forgotten. We speak about people who think and act strategically. The key evidence for this claim can be found in the fact that almost for a century and a half we can follow the implementation of one strategic goal – effective control of “national territory” by applying different assets, in different historical contexts and with different intensity. Only nations who have tendencies towards strategic thinking and acting can do this, which may be the consequence of imitating former occupator the Ottoman Empire which had significant tradition in that regard. This shows Albanians’ vital strength politically speaking, which enables survival and political and/or strategic persistence. The chronic lack of power is another issue, which has often led them into making wrong direction when it comes to choosing their allies, and those choices were forced more often than not, and not the product of their strategic choice, as it the case with the majority of small nations.

Literature

- [1] Барт, П. (2001). Албанци од Средњег века до данас. *Clio*.
- [2] Благојевић, В. (2017). Србија и изазови одбрамбене дипломатије. Институт за стратегијска истраживања и Медија центар Одбрана.
- [3] Благојевић, В. (2019а). Стратешка култура и национална безбедности. *Зборник Матице српске за друштвене науке*. LXX, № 170 (2). 163–178. <https://doi.org/10.2298/ZMSDN1970163B>
- [4] Благојевић, В. (2019б). Стратешка култура – студија случаја Србија. *Војно дело*. 71 (8). 93-117. DOI: 10.5937/vojdela1908093B.
- [5] Борозан, Ђ. (1995). *Велика Албанија, порекло – идеје – пракса*. Војноисторијски институт.
- [6] Daalder, I. & O'Hanlon, M. (2000). *Winning Ugly - NATO's War to Save Kosovo*. Brookings Institutions Press.
- [7] Драшкић, С. (2000). *Европа и албанско питање 1830-1921*. Српска књижевна задруга.
- [8] Doja, A. (2019). From the native point of view: An insider/outsider perspective on folkloric archaism and modern anthropology in Albania. *Studia Ethnologica Pragensia*. (2). 24-55.
- [9] Edvana, T. (2015). The European Union Future Enlargement: The Case of Albania. *European Journal of Social Law*, 2 (27). 7-13.
- [10] Gray, Colin S. (1984). Comparative Strategic Culture. *Parameters. Journal of the US Army War College*. XIV (2). 26–34.
- [11] Ker-Lindsay, J. (2009). *Kosovo the Path to Contested Statehood in the Balkans*. I.B.Tauris & Co Ltd.
- [12] Поповић, В. (1996). Источно питање – историјски преглед борбе око опстанка Османске царевине у Леванту и на Балкану. Службени лист и Балканолошки институт САНУ.
- [13] Стојановић, С., Благојевић, В. (2017). Стратешки изазови Косова и Метохије, Политика националне безбедности. 7 (2). 119-141.
- [14] Силајџић, Х. (1991). Албанија и САД кроз архиве Вашингтона. Ослобођење.
- [15] Степић, М. (2019). Геополитички темељи српске стратешке културе. *Војно дело*. LXXI (8). 166-180. DOI: 10.5937/vojdela1908166S.
- [16] Schwandner-Sievers, S. (2008). Albanians, Albanianism and the Strategic Subversion of Stereotypes, *Anthropological Notebooks*. 14 (2). 47–64.
- [17] Stutzman, L. (1996). To Win the Hearts and Minds: Evangelical Mission Activity in Albania as Global Culture War. *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*. George Fox University. 16 (3). Article 1.
- [18] Тасић, Д. (2008). Рат после рата - Војска Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца на Косову и Метохији и у Македонији 1918-1920. Утопија; Институт за стратегијска истраживања.

[19] Zela, G. (2013). Strategic Culture of the Western Balkan States. *Mediterranean Journal of Social Science*. 4 (10). 636-639.

S u m m a r y

Albanian strategic culture was formed in specific circumstances in the period of disintegration of the Ottoman Empire in the Balkans. Albanians' national awakening was late compared to other Balkan peoples, because Albanians, as predominantly Muslim people, had privileges with the Sublime Porte. Due to different origin, language, religion and culture, it seems that Albanians have always been distrustful of their Greek and Slavic neighbours, which is one of the significant characteristics of their strategic culture. This is the reason they often sought protection of great powers outside the Balkans, when they created client relationships towards them. Even though Albanians are perceived as a people who solves their national issues by means of armed conflict, the results show that their preferred means of achieving national goals is "mercantile" diplomacy in accordance with the maxim "trade, but in a way that no one can buy you". Only when the goals cannot be achieved in this way they opt for political violence or the use of military assets, but only if they have support and assistance of great powers.

One of the significant characteristics of Albanian strategic culture is togetherness, but only when it comes to vital national interests, because when it comes to other goals of lower priority, they are often not capable of achieving consensus. When it comes to togetherness, it is not referred only to Albanian society, but diaspora as well, which has had significant role in Albania's foreign policy and economic development, from the period of formation of independent Albania until present time, especially in the role of "money laundering" illegally obtained in the West. This is the reason Albanians have never succeeded in creating strong government institutions.

The characteristics of Albanian strategic culture became more prominent during the post-Cold War period of international relationships. As it is the case with other nations who are clientelistic oriented towards great powers, Albanian society fits well in the expectations and efforts of global hegemony of how the allies and partners should behave. Of course, the disintegration of second Yugoslavia and satanization of Serbian people in international politics contributed to Albania's increasing ambitions and gave it the opportunity to achieve national interests.

Nevertheless, Albanian strategic culture, which found its expression in "mercantile" foreign policy orientation, has positioned quite well in the region. It is founded upon common interests of Albanians and former Yugoslav republics to suppress Serbian national interests, primarily regarding the status of Kosovo and Metohija. Nevertheless, even though the relationships between Albania and Euro-Atlantic powers are "idyllic", Albanian strategic culture is cautious and preserves the alternative when it comes to its actions on international level in accordance with the principle "never put all your eggs in one basket". Close relationship with Turkey, as an important regional

power, and its membership in the Organisation of Islamic Cooperation clearly confirm this characteristic of Albanian strategic culture.

© 2023 The Authors. Published by Vojno delo (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

